

МОВЫ РЫСЫ НЕПАЎТОРНЫЯ

Віншуем!

ЧАЛАВЕК – ВЫСОКАЯ ПАСАДА СЛОВА ДА ЮБІЛЕЮ НАСТАЎНИЦЫ

Ніна Васільеўна Гаўрош. Мудры, далікатны педагог. Дасведчаны, выскакаваліраваны навуковец. Малады душой – сучасны чалавек. Шчырая, клапатлівая жонка, маці, бабуля. Кніжніца. Руплівіца. Навек зрука і з працай.

Гартаем старонкі гэтых жыццёвай кнігі...

На карэліцкай зямлі ў жнівеньскую спёку нарадзілася Ніна. Сям'я ўзорная: дзяды, бабулі, бацька, маці – людзі сумленныя, справядлівыя. Галоўны арыенцір – праца. Яна ніколі не здрадзіць, яна і радасць памножыць, і бяду дапаможа адолець. Так вучыла сваю дачушку мама Вольга Лукінічна, слынная льнаводка, мужняя жанчына, ардэнаноска, Герой Сацыялістычнай Працы.

Час і падзеі не заўсёды былі ласкавыя да Ніны Васільеўны. Дзяцінства і юнацтва яе прыпалі на ліхія ваенныя і няпростыя пасляваенныя гады. Перажыванні, стрэсы адбіліся на здароўі дзяўчыны. Кволенькая, невысокага росту, худзенькая, яна мела, аднак, тое, што робіць чалавека Чалавекам, – моцную душу.

Цяга да ведаў, імкненне спасцігнуць таямніцы жыцця, светлы розум прывялі Ніну Гаўрош

у Навагрудскае педагагічнае вучылішча. Пазней была яшчэ вучоба (і педінстытут, і аспірантура), але, па словах Ніны Васільеўны, менавіта ў педвучылішчы яе падрыхтавалі да самастойнага жыцця. Вучоба ў Мінскім педагагічным інстытуце запомнілася на перадачы дзякуючы яркім выкладчыкам, шчырым сябрам (дарэчы, многія аднакурснікі Ніны Васільеўны звязалі свой лёс з навукай). Ужо ў студэнцкія гады праявіліся ў дзяўчыны здольнасці даследчыка. Аналітычны розум, умённе бачыць перспектыву, любоў да роднай мовы, грамадзянская сталасць вылучалі яе сярод іншых. Таму – зусім заканамерна – была вучоба ў аспірантуры, была паспяхова абарона кандыдацкай дысертацыі “Намінатыўныя сказы ў сучаснай беларускай літаратурнай мове” (навуковы кіраўнік М. Жыдовіч).

І пачалася выкладчыцкая праца. Адказная, няпростая, але такая мілая сэрцу Ніны Васільеўны. 40 гадоў яна працавала на кафедры беларускага мовазнаўства МДП імя А. М. Горкага (цяпер БДПУ імя Максіма Танка). Гэта былі плённыя, выніковыя, насычаныя падзеямі і набыткамі гады: шматлікія навуковыя семінары, канферэнцыі, пасяджэнні метадычных аб'яднанняў, алімпіяды; зборнікі навуковых артыкулаў, падручнікі, дапаможнікі, слоўнікі; плённая праца са студэнтамі... Тады кафедра беларускага мовазнаўства была цэнтрам беларускай лінгвістычнай навукі. Тут пад кіраўніцтвам знакамітага прафесара Янкоўскага працавалі аднадумцы, сумленнікі. Ідэі Фёдара Міхайлавіча рэалізоўваліся, нараджаліся новыя, думалася пра будучыню, светлую, някрыўдную, планавалася многае.

Многае і спраўдзілася. 15 гадоў Ніна Гаўрош кіравала выкананнем навуковай тэмы “Слова, фразеалагізм, словазлучэнне ў кантэксце”, якая ўваходзіла ў план найважнейшых навукова-даследчых работ у галіне прыродазнаўчых, тэхнічных і грамадскіх навук НАН Беларусі. Вынікам працы стала выданне трох кніг, шэрагу зборнікаў навуковых артыкулаў.

Ніна Васільеўна ўмее настроіць людзей на працу. Шматлікія яе ідэі рэалізаваліся падчас

стварэння вучэбнай літаратуры. Яна была членам і кіраўніком аўтарскіх калектываў 18 прац самага рознага кшталту: дапаможнікаў, падручнікаў, манаграфій... У спісе навуковых прац прафесара (гэтае званне Ніна Васільеўна атрымала ў 2001 г.) – 150 пазіцый. У выдавецтве і рэдакцыях чакаюць свайго часу яе новыя напрацоўкі. А планаў! Чалавек спяшаецца сказаць тое, што за яго не скажуць іншыя, зрабіць тое, што не пад сілу іншым. Апошнім часам прафесар займаецца вывучэннем беларускай афарыстыкі. Многае зроблена, многае наперадзе.

Сярод прац Ніны Васільеўны асаблівае месца займае “Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы” (1998). У ім – душа, памкненні, крэда Вучонага і Чалавека. 18 тысяч вобразных азначэнняў сабраны пад адной вокладкай упершыню ў беларускай лінгвістыцы. Уражваюць скрупулёзнасць, праніклівасць даследчыцкай думкі прафесара Гаўрош, якія вельмі выразна праяўляюцца ў слоўніку. Гэтая кніга працуе. Яна на рабочых сталах настаўнікаў, студэнтаў, выкладчыкаў ВНУ, пісьменнікаў... Яна ўзор і для тых, хто бярэцца за пярэ даследчыка.

Смела ідзе Ніна Васільеўна сваёй дарогай, асвятляючы яе зорнасцю душы, цешачыся поспехамі калег, вучняў. А яе вучнямі лічаць сябе тысячы: нехта слухаў лекцыі па сучаснай беларускай літаратурнай мове, па метадыцы выкладання беларускай мовы ў педагагічным універсітэце, на курсах удасканалення, нехта чытаў навуковыя і метадычныя працы, нехта і сёння з дапамогай

Ніны Васільеўны далучаецца да беларускасці ў Беларускім нацыянальным тэхнічным універсітэце, нехта пад яе кіраўніцтвам напісаў кандыдацкую дысертацыю. Пра апошніх. Дзякуючы клопату, дзейнасці Ніны Васільеўны шэсць чалавек падрыхтавалі навуковыя працы, паспяхова абаранілі іх і сталі кандыдатамі філалагічных навук. Дысертацыі, напісаныя пад кіраўніцтвам прафесара Гаўрош, запатрабаваныя: у іх падымаліся і вырашаліся актуальныя і надзённыя складаныя, неадследзаныя праблемы нашай лінгвістыкі. Ніна Васільеўна і сёння супрацоўнічае са сваімі вучнямі. Кансультацыі, рэцэнзаванне, суаўтарства... Хораша. Па-беларуску.

Яна любіць і ўмее працаваць. Яе дасведчанае слова гучыць на навуковых канферэнцыях, на яе аўтарытэт спасылаюцца навукоўцы ў сваіх даследаваннях, яе падказкі парад чакаюць настаўнікі, студэнты, вучні. Ніна Васільеўна жыве, святая выконвае чыя мамін завет, з надзеяй і спадзяваннем глядзячы ў заўтра, шукаючы новае і не забываючыся на тое, што было, абыходзячыся без жабрацкай скаргі на жыццё.

Аптымизм, уменню ладзіць з людзьмі, здольнасці жыць працай, ратавацца працай вучылася і вучыцца ў Ніны Васільеўны, годнай, дарэчнай прадстаўніцы свайго часу. Дзякуй, дарагая Настаўніца, за ўсе працоўныя будні і святы, за сумесную творчасць, за падтрымку, за Ваша ўменне бачыць і разумець! Няхай Бог і людзі спрыяюць Вам!

Ніна НЯМКОВІЧ.

Мова мастацкіх твораў

Ніна ГАЎРОШ

ЭСТЭТЫЧНАЯ ФУНКЦЫЯ ПРЫМЕТНІКАЎ У БЕЛАРУСКІХ МАСТАЦКІХ ТЭКСТАХ

Эстэтычная функцыя слова – адна з самых важных праблем сучаснай філалогіі. Пра ўвагу да яе сведчаць шматлікія дыскусіі, якія адбываліся ў 50 – 80-я гг. мінулага стагоддзя ў лінгвістыцы і літаратуразнаўстве. Гэтай праблеме прысвечаны працы В. Ахманавай, Р. Будагава, В. Гака, Л. Данецкіх, І. Гальперына, Н. Лобань, А. Яскевіча і інш. У лінгвістычных даследаваннях падымаюцца пытанні агульнай тэорыі семантычнага развіцця мовы: вызначаецца сутнасць паэтычнай мовы, вывучаюцца эстэтычныя трансфармацыі слова, узаемадзеянне яго прадметна-лагічнага і канатацыйнага зместу.

Вучэнне пра эстэтычныя магчымасці слова даследчыкі звязваюць найперш з імем рускага філолага Б. Ларына, які раскрыў паняцце аўтарскага, “асабістага” выкарыстання слова і даў разуменне індывідуальна-стылістычнага ўжывання слова як яго эстэтычнага значэння. Аднак і сёння ў вучоных няма адзінага крытэрыю ў тлумачэнні паняццяў *эстэтычнае значэнне*, *эстэтычная функцыя*. Л. Данецкіх эстэтычнае значэнне слова акрэслівае як “мнагамерную сэнсавую адзінку, якая ўяўляе сабой функцыянальны тып значэння, што рэалізуецца праз індывідуальна-аўтарскае ўжыванне слова як адзінкі